

PIRMAS SKYRIUS

ELVUDAS BUVO PREFEKTAS, taigi jam tais metais paskirtas kambarys buvo puikus – turėjo langą, pro kurį atsivėrė vaizdas į keistą stogo atodangą. Jis visuomet lįsdavo ten, kur neturėtų. Tačiau labiausiai sėdėti ant stogo mėgo Gontas. Jam patiko stebėti Flečerio salę ir į ją vogti sausainių zujančius berniukus, prefektus, grakščiai kaip gulbės sklendžiančius per kiemo veją, vargonų meistrą, išeinantį iš koplyčios. Jį raminau veikė žiūrėti į be jo veikiančią mokyklą, žinoti, kad yra virš jos.

Elvudui irgi patiko sėdėti ant stogo. Jis sudėjo rankas kaip pistoletus ir šaudė į praeivius.

– Prakeiktas fricas! Pataikiau į akį! Štai *tu* ir pasigirk kai-zeriui.

Gontas užaugo vasaras leisdamas Miunchene, jis dažniausiai prie šių kareiviškų žaidimų neprisijungdavo.

Ant kelio pasidėjęs „Prišetininką“ ir versdamas jo puslapius Gontas baigė skaityti paskutinį „In memoriam“ įrašą. Jis pažinojo septynis iš devynių žuvusių vaikinių. Ilgiausias „In memoriam“ įrašas buvo skirtas Klarensui Rouzverui, vyresniajam vieno Elvudo draugų broliui. Kalbant apie paties Gonto draugą – ir priešą – Katbertą-Smitą, jo gyvenimui apibendrinti buvo skirta vos viena vargana pastraipa. Abu

vaikiniai, patikino „Prišetininkas“, žuvo garbingai. Kaip ir visi kiti Prišeto mokiniai, iki šiol žuvę per karą.

– Pūkšt! – sumurmėjo šalia sėdintis Elvudas. – *Auf Wiedersehen!*

Gontas giliai įtraukė cigaretės dūmo ir perlenkė laikraštį.

– Jie turėjo kur kas daugiau ką pasakyti apie Rouzverą negu apie Katbertą-Smitą, ką?

Elvudo ginklai vėl virto rankomis. Lanksčiomis, ilgapirštėmis, išteptomis rašalu.

– Taip, – atsakė jis ir išsiblaškęs tapšnojo plaukus. Šie buvo tamsūs ir nesuvaldomi. Jis juos susilaižydavo vašku, bet gyveno baimėje, kad staiga viena sruogelė gali nevaldoma ištrūkti ir taip pritraukti nenorimo dėmesio. – Taip, pagalvojau, kad apmaudu.

– Pašautas į pilvą! – Gonto delnas nevalingai atsidūrė ties pilvu. Jis įsivaizdavo šį prasiveriantį dėl atlėkusio metalo gabaliuko. *Bjauru.*

– Rouzveras kankinasi dėl brolio, – pasakojo Elvudas. – Tie trys Rouzverų vaikinukai buvo siaubingai artimi.

– Valgomajame jis neatrodė labai prastai.

– Jis ne iš tų, kurie kelia scenas, – raukydamasis pareiškė Elvudas. Jis paėmė Gonto cigaretę, tą darydamas skrupulingai vengė prisiliesti prie jo rankos. Nors Elvudo santykiai su kitais draugais buvo gana fiziški, jis retai paliesdavo Gontą, nebent jie galynėdavosi. Gontas veikiau mirtų, nei leistų Elvudui žinoti, kad tai jį trikdė.

Elvudas įtraukė dūmo ir perdavė cigaretę Gontui.

– Kažin kas būtų parašyta „In memoriam“ skiltyje apie mane, – svarstė jis.

– Pasipūtėlis vaikinąs žuvo neįtikėtiname susidūrimo su skėčiu. Vykdomas tyrimas.

– Ne, – paprieštaravo Elvudas. – Ne, manau, kad kažkas tokio: „Šiandien anglų literatūra prarado ryškiausią savo

žvaigždę!..“ – Jis išsišiepė žvelgdamas į Gontą, tačiau šis neatsakė tuo pačiu. Vis dar laikė delną ant pilvo, tarsi sujudėjęs viduriai išvirstų kaip Katberto-Smito. Matė, kaip Elvudas jį nužvelgia.

– Aš parašyčiau apie tave, juk žinai, – tyliai pareiškė Elvudas.

– Viską surimavęs, spėju.

– Žinoma. Kaip Tenisonas apie Artūrą Halamą.

Elvudas dažnai save lygindavo su Tenisonu, o Gontą – su artimiausiu Tenisono draugu. Dažniausiai Gontui tai atrodydavo žavu, tačiau kartais jis prisimindavo, kad Artūras Halamas mirė būdamas dvidešimt dvejų, o Tenisonas kitus septyniolika metų praleido rašydamas gedulo persmelktą poeziją. Tada Gontui visa tai atrodė kiek kraupu, tarsi Elvudas *norėtų*, jog jis mirtų, kad pats turėtų apie ką rašyti.

Gontas kartą keliu trenkė Katbertui-Smitui į pilvą. Ar kulka labai skiriasi nuo smūgio?

– Tavo sesuo manė, kad Katbertas-Smitas visai gražus, – prisiminė Elvudas. – Papasakojo man, kai aną vasarą lankėmės pas ledi Askvit.

– Tikrai? – neentuziastingai perklausė Gontas. – Kaip gražu, kad taip tau pasiguodė.

– Modė šauni, – staigiai atsistojęs pareiškė Elvudas. – Nuostabi mergina. – Po jo kojomis atskilo gabalėlis šiferio ir nukrito žemyn iš trečio aukšto.

– Jėzau, Eli, nedaryk taip! – šuktelėjo Gontas, įsikibęs į lan-go rėmą.

Elvudas išsišiepė ir įsiropštė atgal į miegamąjį.

– Užeik, ten šlapia, – pakvietė jis.

Gontas skubriai įtraukė dar vieną dūmą ir numetė cigaretę žemyn lietvamzdžiu. Elvudas gulėjo išsipleikęs ant sofos, bet, Gontui atsisėdus jam ant kojų, staigiai jas patraukė.

– Tu neapkentei Katberto-Smito, – pasakė Elvudas.

– Taip. Na. Pasiilgsiu jo neapkęsti.

Elvudas nusijuokė.

– Rasi ką nors naujo. Visada randi.

– Neabejotinai, – pritarė Gontas. Bet ne tai svarbiausia. Jis buvo parašęs bjaurių eilėraščių apie Katbertą-Smitą, o Katbertas-Smitas (Gontas buvo beveik įsitikinęs, kad tai jis) pakeverzojo „Henris Gontas yra vokiečių ŠNIPAS“ ant bibliotekos rūbinės sienos. Gontas jam už tai trenkė, bet tikrai nebūtų pašovęs į pilvą.

– Manau, kad tikiu, jog kitą semestrą jis grįš pasipūtęs ir pasiruošęs papasakoti kvailų istorijų iš fronto, – lėtai kalbėjo Elvudas.

– Gal nė vienas jų negrįš.

– Dėl tokio pralaimėtojo požiūrio pralaimėsime karą. – Elvudas pakreipė galvą. – Henri, tas Katbertas-Smitas vyresnysis buvo kvailys. Tikriausiai žengė priešais kulką norėdamas pajuokauti. Kai mes ten vyksim, bus kitaip.

– Aš nestosiu.

Elvudas rankomis apšivijo kelius ir įsispoksojo į Gontą.

– Nesąmonė, – pareiškė jis.

– Nesu nusiteikęs prieš visus karus, – pasakė Gontas. – Tik prieš šį karą. „Vokiškas militarizmas“ – tarsi nebūtume išlaikę imperijos karine galia! Kodėl į mane turėtų šaudyti, nes kažkoks Austrijos erchercogas buvo nužudytas įtūžusio serbo?

– Bet Belgija...

– Taip, taip, žiaurumai Belgijoje, – pasakė Gontas.

Jie yra apie tai kalbėję anksčiau. Netgi organizavo debatus – Elvudas jį sutriuškino, penki šimtai devyniasdešimt šeši balsai prieš keturis. Elvudas galėjo laimėti bet kuriuos debatus – mokykloje jis buvo mylimas.

– Bet turi stoti į kariuomenę, – kalbėjo Elvudas. – Jei karas išvis dar tęsis mums baigus mokyklą.

– Kodėl? Nes tu stosi?

Elvudas sukando žandikaulius ir nusuko žvilgsnį.

– Tu kovosi, Gontai, – pareiškė.

– Tikrai?

– Tu visada kovoji. Su visais. – Elvudas vienu pirštu pasitrynė nedidelį plokščią plotelį ant nosies. Dažnai taip darydavo. Gontas spėliojo, ar Elvudas laikė pyktį, kad jis į tą vietą jam trenkė. Jie kumščia vosi tik kartą. Pradėjo ne Gontas.

– Nekovoju su tavim, – paprieštaravo Gontas.

– Ὑψῶθι σεαυτὸν, – pasakė Elvudas.

– Aš *pažįstu* save! – pareiškė Gontas ir metėsi ant Elvudo norėdamas jį uždusinti pagalve, akimirką nė vienas jų negalėjo kalbėti, mat Elvudas muistėsi ir klykavo iš juoko, o Gontas bandė nustumti jį nuo sofos. Gontas buvo stiprus, tačiau Elvudas – vikresnis, ir išsisukęs nuo Gonto rankų jis krito ant grindų, negalėdamas nustoti juoktis. Gontas nuleido galvą per sofos kraštą, ir jiedu susilietė kaktomis.

– Turi omeny tokias kovas? – paklausė Gontas, kai jiedu atgavo kvapą. – *Galynētis* su vokiečiais iki mirties?

Elvudas nebesijuokė, bet kaktos neatitraukė. Akimirką jie nejudėjo, kieta kaukolė prie kietos kaukolės, kol Elvudas atsitraukė ir priglaudė veidą Gontui prie rankos.

Nuo to judesio įsitempė visi Gonto raumenys. Elvudo kvėpavimas degino. Priminė Gontui namie laukiantį šunį, Kareivį. Galbūt todėl jis pašiausė Elvudui plaukus, pirštais ieškodamas sruogų, kurių nepasiekė vaškas. Jis metų metus neglostė Elvudui plaukų, nuo tada, kai jiems buvo trylika, jie pirmus metus gyveno Prišete ir jis rasdavo Elvudą susisukusį į kamuoliuką po stalu ir verkiantį.

Bet dabar jie buvo dvyliktokai, jiems liko paskutiniai metai, ir jie beveik nelietė vienas kito.

Elvudas nejudėjo.

– Tu kaip mano šuo, – prabilo Gontas, nes tylą buvo kažko prisisunkusi.

Elvudas atsitraukė.

– *Ačiū.*

– Tai komplimentas. Aš labai mėgstu šunis.

– Žinoma. Ar norėtum, kad ką nors atneščiau? Jau visai neblogai tvarkausi su laikraščiais, nors dantų žymių lieka.

– Nekvailiok.

Elvudas liūdnokai nusijuokė.

– Juk žinai, kad man irgi liūdna dėl Rouzvero ir Katberto-Smito, – pasakė jis.

– Ak, taip, – tarstelėjo Gontas. – Ir Streikerio. Prisimeni, kaip judu pririšdavot jaunesnius berniukus prie kėdžių ir visą naktį juos mušdavot?

Praėjo daug laiko nuo tada, kai Elvudas iš ko nors tyčiojosi, bet Gontas žinojo, kad jis vis dar gėdijosi jo srauniai tekančio nevaldomo smurto. Dar praėjusį semestrą Gontas matė, kaip Elvudas rauda iš pykčio pralaimėjęs kriketo rungtynes. Gontas neverkė nuo tada, kai jam buvo devyneri.

– Mudu su Streikeriu elgėmės ne taip žiauriai, kaip metais už mus vyresni elgėsi su *mumis*, – išraudusiu veidu gynėsi Elvudas. – Čarlis Pričardas į mus šaudė *tikromis tuščiomis kulkomis*.

Gontas kreivai šyptelėjo suvokdamas, kad erzina Elvudą todėl, jog šis susigėdo palietęs jam plaukus. Taip Elvudas su kitais vaikiniais elgdavosi visuomet, kartojo jis sau. *Taip*, – atsakė balsas. – *Bet niekada su juo.*

– Be to, mudu su Streikeriu artimai nebendravome, – ištarė Elvudas. – Jis buvo gyvulys.

– Visi tavo draugai gyvuliai, Elvudai.

– Man atsibodo. – Elvudas atsistojo. – Eime pasivaikščioti.

Jiems buvo draudžiama išeiti iš kambarių per namų darbus skirtą laiką, todėl iš Kapinių bendrabučio iššliūkino tyliai. Nutipeno laiptais namo gale, pro studiją, kur jų auklėtojas ponas Hamikas barė kiautą už slaptą pabėgimą. (Prišetas – gana

nauja privati mokykla, entuziastingai vartojanti senesnių, labiau prestižinių institucijų terminologiją: kiautas – devintokas, perkeltasis – dešimtokas, šimtinis – vienuoliktokas, galiausiai dvi paskutinės abiturientų klasės.)

– Tai žema ir negarbinga, Gosetai. Ar nori būti žemas ir negarbingas?

– Ne, pone, – suvebleno vargšelis Gosetas.

– Vargšas, – pareiškė Elvudas, kai jiedu uždarė galines duris. Žvyro keliuku patraukė į kapines, kurių garbei Kapinių bendrabutis ir gavo savo pavadinimą. – Kiti kiautai su juo elgiasi siaubingai žvėriškai tik todėl, kad pirmąją dieną jis pasisakė esantis hercogas.

– Rimtai? – paklausė Gontas, eidamas jis pirštų galiukais braukė per antkapių viršų.

– Taip, rimtai, bet tokį dalyką reikia žmonėms leisti *atrasti*. Įsivaizduok, jei prisistatytčiau taip: „Labas, esu Sidnis Elvudas ir esu siaubingai patrauklus.“ Juk ne *man* reikia tai sakyti.

– Jei lauki, kol patvirtinsiu tavo tuštybę...

– Nė nesvajuočiau, – atsakė Elvudas džiugiai žingsniuodamas. – Iš tavęs komplimento negirdėjau jau kokius tris mėnesius. Žinau, nes visada juos užsirašau ir pasidedu į stalčių.

– Povas.

– Na, esmė ta, kad Gosetą religingai engia visa jo klasė ir man jo baisiai gaila.

Jie artėjo prie griūvančio senojo vienuolyno kapinių apačioje. Temstant darėsi šalčiau ir drėgniau. Gontas rankomis apsivijo save. Žiemos vakarai Prišete buvo kupini neaiškos laukimo nuotaikos. Galbūt prie to prisidėjo kontrastas tarp už mokyklos stūksančių kalnų, miško juodumos, vėjo nugairintų pievų, tokių tylių, ir garsiai klegančių berniukų grįžus į bendrabutį. Eidami per tuščius laukus jie galėjo įsivaizduoti esantys vieninteliai likę gyvi žmonės. Elvudas gyveno

didinguose užmiesčio namuose Rytų Sasekse, bet Gontas užaugo Londone. Tyla jam buvo išskirtinai magiška.

– Paklausk, – paragino Elvudas, užsimerkė ir užvertė galvą. – Argi nutilus nėra lengva įsivaizduoti, kaip romėnai triuškina keltus?

Jie sustojo.

Gontas tyloje negalėjo nieko įsivaizduoti.

– Ar tiki magija? – paklausė jis.

Elvudas akimirką nutilo, tiek ilgai, kad jei tai būtų buvęs kas nors kitas, Gontas būtų pakartojęs klausimą.

– Tikiu grožiu, – galiausiai atsakė Elvudas.

– Taip, – karštai pritarė Gontas. – Aš irgi. – Jis svarstė, ką reikė būti tokiam kaip Elvudas, tokiam, kuris prisideda prie vietos grožio, o ne jį marina.

– Visa tai yra magijos forma, – žingsniuodamas pasakė Elvudas. – Kriketas, medžioklė ir ledai gulint ant žolės vasaros popietę. Anglija yra magija.

Gontas nujautė, kad žino, ką Elvudas ištars toliau.

– Todėl ir turime dėl jos kovoti.

Elvudo Anglija *tikrai* buvo magiška, pamanė Gontas, žengdamas per spyglius. Bet tai buvo ne Anglija. Gontas kartą lankėsi Rytų Londone, kai jo motina nusivežė jį dalinti sriubos ir duonos airių audėjams. Ten nebuvo nei kriketo, nei medžioklės, nei ledų. Bet Elvudo niekada nedomino bjaurastis, o Gontas – galbūt dėl Modės, nes ji skaitė Bernardą Šo ir Bertraną Raselą ir savo laiškuose rašė kažkokias nesąmones apie kolonijas, – manė, jog bjaurastis yra per svarbi, kad ją ignoruotum.

– Ar pameni Peloponeso karą? – paklausė Gontas.

Elvudas nusijuokė iškvėpdamas.

– Jei atvirai, Gontai, nežinau, kodėl išvis su tavimi stengiuosi. Pabėgom nuo namų darbų tam, kad *negalvotume* apie Tukididą.